

ДО ЮВІЛЕЇВ МИТЦІВ

Разом з авторами перегорнемо сторінки творчих біографій вихідців із України, уродженців Сумщини – відомого європейського співака Миколи Іванова (210-річчя від дня народження) і поета Василя Туманського (200-річчя від дня народження).

ІТАЛІЙСЬКИЙ СПІВАК ІЗ СУМЩИНИ

"Про нього не написано жодної книжки, ані брошури. Він, котрий у 30-ті роки минулого [XIX] століття увійшов у десятку найвизначніших європейських співаків "золотої" доби бельканто, людина унікального природного обдарування й великої слави, однак і досі лишається загадкою навіть для дослідників".

М.Варварцев, Є.Міттельман

Сумщина здавна, ще від часів Глухівської музичної школи XVIII ст., славилася талановитими співаками з унікальними голосами. Серед них є ім'я видатне, але призабуте – Микола Кузьмович Іванов. Його голос свого часу був окрасою найвідоміших і найпрестижніших оперних театрів Європи. Проте драматична доля завдала йому потрійної втрати: справжнього імені, батьківщини і голосу.

Микола зростав у бідній родині. Намагаючись поліпшити важке матеріальне становище сім'ї, батькоміщанин відправив двох синів до Придворної співацької капели в Петербург. Д.Бортнянський, який обіймав тоді посаду директора капели, піклувався про своїх земляків. У Придворній капелі, наслідуючи Глухівську школу, продовжували її традиції, а саме: крім співу, тут учили грати на скрипці, бандурі, гусях. Дорослі півчі навчалися справжнього італійського співу в знаних учителів-італійців, які тут викладали (Доменіко Рубіні, Пиччіолі, Томброні та ін.). Новий директор капели Ф.Львов у 1827 р. згадував ім'я Миколи Іванова як одного з кращих. Він відзначав чудовий голос юнака (тенор), підкреслюючи, що здібністю до співу та знаннями він не поступається італійським співакам.

У 1828 р. відбулася знаменна зустріч Миколи Іванова з 24-річним Михайлом Івановичем Глинкою, який зачарувався голосом юнака і розпочав з ним заняття з вокалу – це був його перший учень. Відчуваючи недостатність своїх знань, Іванов вирушає в поїздку до Італії, в якій його супроводжував М.Глінка. Впродовж двох років мандрування Глінка був для Іванова помічником у всіх спра-

вах – і перекладачем, і наставником, і вчителем італійської мови (Глінка володів шістьма мовами).

Іванов брав уроки у професора Еліодоре Біанкі, згодом у Андреа Ноццарі, а також у оперної співачки Жозефіни Фодор-Менвіель. Супроводжуючи Іванова, Глінка відвідував заняття цих викладачів і згодом став не тільки основоположником російської музичної класики, а й видатним педагогом, родоначальником російської вокальної школи.

Поступово голос Іванова набував сили, майстерність зростала, талант розквітав. М.Іванов дебютував 6 липня 1832 р. в опері Г.Доніцетті "Анна Болейн" у театрі "Сан-Карло", за масштабом найграндіознішому в Європі. З цим театром він підписав контракт. Однак термін перебування за кордоном спливав й Іванов мусив повертатися на батьківщину для роботи в Придворній капелі. Глінка радив Миколі поїхати в Росію, а через рік піти у відставку й знов повернутися до Італії. Проте Іванов думав інакше. Почалася справжня боротьба: придворні кола зрозуміли, що Іванов – це видатне явище в європейському вокальному мистецтві, тому хоч і дозволили йому тимчасово залишитися в Італії, доклали всіх зусиль для повернення співака на російську імператорську сцену. Італійська громадськість зі співчуттям поставилася до М. Іванова, не бажаючи, щоб театри Італії втратили видатного співака.

Вирішивши остаточно назавжди залишитися в Італії, Микола Кузьмович зіштовхнувся з великими труднощами, адже Росія мала досить можливостей завадити артистові. Він на певний час зник з музичного горизонту, що викликало безліч чуток про його місцеперебування... Такий крок Іванова завдав Глинці багато прикрощів, хоча він не згадував про це у своїх листах і записах.

А далі, протягом 1832–1837 рр., відбулися триумфальні виступи співака у паризькому "Театр Італ'єн", що супроводжувалися захопленими відгуками про природний талант Миколи Іванова. Він співав у операх великого італійського композитора Джоаккіно Россіні, з яким його пов'язувала тепла дружба. Найкращою у виконанні Іванова вважалася партія Родриго в опері Россіні "Отелло".

Упродовж кількох років артист виступав у Франції та Англії, співав на сцені поряд зі славетними Рубіні, Грізі, Лаблашем, незрівнянною Поліною Віардо. Іванов

зустрічався з Бальзаком, Гюго, Стендалем, Гейне, Жорж Санд...

У Лондоні співака зарахували до складу трупи Королівського театру. Під час гастролей Микола Іванов дістав англійське підданство й назавжди припинив будь-які зв'язки з Російською імперією.

У 1839 р. М.Іванов повернувся до Італії. На гастролях в Італії, Франції, Відні – всюди він зустрічав палке захоплення публіки. Преса називала його одним із кращих тенорів Італії, неперевершеним майстром знаменитого італійського бельканто, писала про рідкісне звучання високого грудного голосу, віртуозне володіння вокальною технікою. Іванов був першим російським артистом, що сяяв на сцені "Ла Скала".

А на батьківщині час від часу публікувалися відгуки співвітчизників про виступи Іванова за кордоном, зокрема про виконання ним російських та українських пісень і романсів, особливо творів М.Глинки, з яким вони більше так ніколи й не зустрілися.

Доля звела М.Іванова з композиторами – оперними корифеями: Вінченцо Белліні, Гаetano Доницетті. На прохання Росії Джузеппе Верді спеціально для Іванова створив вставну арію в опері "Ернані". Співак називав Верді своїм другом.

Але вже наприкінці 40-х років М.Іванов почав поступово втрачати голос, його останні виступи відбулися 1852 року. Проте співак продовжував брати активну участь у мистецькому житті; після смерті Дж. Росіні він присвятив себе збиранню неопублікованих творів великого друга.

Матеріали про життя і творчість М.Іванова розпорошено по різних країнах, а здебільшого по музеях, приватних колекціях, архівах Італії – країни, яка визнала співака за свого сина, стала для нього другою батьківщиною. Її народові віддав він свій талант. Тут, у Болоньї, М.Іванов прожив понад 30 років, тут його і поховано. Але хотілося, щоб про нашого земляка знали і в Україні та пишалися його талантом і майстерністю.

ПОЕЗІЯ ВАСИЛЯ ТУМАНСЬКОГО ЯК МУЗИКА ДУШІ

Поет пушкінської доби, перекладач, публіцист Василь Іванович Туманський (народився у 1800 р.) походив із старовинного українського дворянського роду, багато представників якого мали неабиякий літературний хист.

Перший поетичний опус В.Туманського "Поле Бородинской битвы" був надрукований у журналі "Сын Отечества" 1817 р., а наступного року поета обрано дійсним членом Товариства любителів словесності, наук і мистецтв. Уже 18-річним юнаком у вірші "Земные блага" з циклу "Песни" написав:

Первое из благ – здоровье;
А второе – красота;
Третье – молодые лета,
А четвертое – с любовью
Краткий век свой проводитъ;
Пятое – из чаши пить
Светлое вино с друзьями;
Наконец, шестое – жить
С легкокрылыми мечтами.

У 1819–1821 рр. Туманський перебував у Парижі, де як вільний відвідувач слухав лекції найвідоміших професорів того часу – Кузена, Араго та інших. Після повернення на батьківщину в літературних колах Петербурга В.Туманського сприйняли вже як визнаного поета, представника елегантної лінії поезії 20-х років. Учасник Вільного товариства любителів російської словесності, він зближився з І.Криловим, К.Рилєєвим, братами Бестужевими, Ф.Глинкою, спілкувався з майбутніми декабристами.

Невідомо, як би склалася доля В.Туманського, коли б не призначення його в 1823 р. на посаду службовця до канцелярії Новоросійського генерал-губернатора М.Воронцова. Саме тоді в Одесі перебував на засланні Олександр Сергійович Пушкін. Поети зблизилися і назавжди зберегли дружні стосунки, що позначилося на творчості обох – романтична натура Туманського спонукала Пушкіна до створення саме такого образу Володимира Ленського у "Євгенії Онєгіні"; Туманський же сповна відчув геніальний мистецький вплив Пушкіна. Щиро дбав про поетичне обдарування В.Туманського і К.Рилєєв.

Одеський період життя Туманського виявився найбільш насиченим, найяскравішим у творчому плані: з'явилися вірші "Милой деве", "Поэзия", "К луне", "Памяти Веневитинова"; тут він познайомився з польським поетом А.Міцкевичем, твори якого перекладав російською мовою.

У поезіях Туманського переважають мотиви елегантності, задумливої зажури, розчарування. Саме цю поезію душі відчули композитори – сучасники Тумансь-

кого. Вони звернулися до його віршів і втілили їх у романсовій ліриці. На його вірші написано чимало романсів: "Любил я очи голубые..." (В.Осипов, В.Туманський також написав музику до свого вірша), "Звено" (М.Балакирев), "Для чего ты, луч востока..." (О.Варламов). Особливо композиторів схвилював вірш "Прекрасным глазам" ("Большие глаза, голубые глаза..."). На цей текст звучали романси з різними назвами: "К прекрасным глазам" (Н.Норов), "Голубые глаза" (І.Йогель, В.Соколов). Найбільшої популярності набув романс "Голубые глаза" О.Даргомижського, якому належить також романс на вірш В.Туманського "Как мила ее головка...".

Отже, вірші В.Туманського привертати увагу композиторів елегантністю, задушевністю, щирістю почуттів, ліризмом роздуму. Тепло та інтимність ліричного тону, закінченість форми, гармонійність — кращі його поетичні якості.

Перу Туманського належить майже 200 віршів: елегії, сонети, гімни, оди, пісні, романси, — в багатьох тво-

рах він висловлював свою громадянську позицію, але основною залишилася тема любові й дружби.

Між сьогоднішнім та рядками віршів і пісень В.Туманського протягнуті дзвінки струни, у звучанні яких можна почути творче горіння, індивідуальну, неповторну поетичну відвертість нашого земляка. І ми повторюємо слова російського поета М.Некрасова:

Мне жаль, что нет теперь поэтов,
Какие были в оны дни...
Что нет Туманских и Трилунных,
Не пишет больше Бороздна.
И нам от лир их сладкострунных
Осталась память лишь одна.

Людмила Макарова,
доцент;

Валентина Макарова,
доцент, заслужений діяч мистецтв України,
(Сумський ДПУ ім. А.Макаренка)

40 РОКІВ З "ВОГНИКОМ"

Дитяче хорове мистецтво в Україні заглиблюється своїм корінням у традиції українського хорового співу, засновником якого були Д.Бортнянський, М.Березовський, А.Ведель, М.Лисенко, М.Леонтович та інші корифеї української хорової музики.

Дитячі голоси, як невід'ємна частина хорового багатоголосся, відігравала значну роль у хорових партитурах під час церковних відправ. І в наш час ми маємо багато прикладів прекрасних дитячих хорів, які за своїм художнім і виконавським рівнем, залишаючись у межах аматорства, вийшли на високий рівень хорового мистецтва, посідаючи почесні місця на фестивалях і конкурсах, як вітчизняних, так і зарубіжних.

Дівочий хор "Вогник", заснований у 1970 р., працює за принципом хорової студії, де діти шкільного віку навчаються мистецтва хорового співу, одержують знання із музичної грамоти, сольфеджіо та фортепіано. Хор складається з трьох вікових груп: молодшої, кандидатської та основної — концертної.

На початковому рівні навчання діти отримують вокально-хорові навички, які допомагають формувати та підтримувати любов до хорового співу, виявляти здібності та сприяти загальноестетичному розвитку. На основному рівні навчаємо юних співаків основних тео-

ретичних понять та практичних вокально-хорових навичок, достатніх для занять академічним вокалом.

Концертний склад хору має вищий рівень навчання, в процесі якого дівчата поглиблюють і вдосконалюють вокально-хорову підготовку, виконавську майстерність, розвивають артистизм під час концертної діяльності, вчать формуванню професійного та соціального партнерства. Такий підхід до хорового виконавства потребує серйозного та цілеспрямованого ставлення до занять кожної співачки хору "Вогник".

Кульмінацією формування особистості співака-хориста є концертна діяльність, яка сприяє розкриттю усіх його можливостей. Саме під час концерту, коли диригент віддає свою енергетику хористам, вони відзеркалюють її слухачам, перетворюючи своєю уявою та своїм творчим баченням той чи інший хоровий твір, вимальовують його своїм голосом і своїм натхненням.

Слід відзначити провідну роль хорового диригента (у Палаці дітей та юнацтва — художнього керівника хорового колективу), який бере на себе ініціативу і складні обов'язки, поєднуючи в одній особі декілька спеціальностей: педагога, психолога, організатора, наставника, менеджера.

Тривалий час мені як художньому керівникові "Вогника" доводилося вирішувати різноманітні проблеми,